

Miessakit ry

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle rikoslain muuttamisesta (VN/18059/2020)

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi rikoslakia siten, että rangaistuksen mittaamisen koventamisperusteisiin lisättäisiin maininta rikoksen tekemisestä uhrin sukupuoleen perustuvasta vaikuttimesta.

Miessakit ry kiittää oikeusministeriötä lausuntopyyntöstä. Hallituksen esitys on yhteiskunnallisen viestin antamisen näkökulmasta ymmärrettävä. Miehiin ja naisiin kohdentuva vihapuhe ja ylipäättään sukupuolten välisen vastakkainasettelun lisääntyminen ovat ongelmia, joiden vähentämiseen tulisi määrätietoisesti panostaa. Riittävän laajan ja monipuolisen vaikuttamisverkoston yhteiset viestintästrategiset toimet ovat yksi hyvä keino halutun tavoitteen saavuttamiseksi. Nyt esitetty rikoslain muuttamiseen liittyvä keino on ongelmallisempi.

Lausuntonamme toteamme, että sukupuoleen perustuvan vaikuttimen määrittäminen on vaikeaa, eikä sitä tule perustaa ennakkoluuloihin tai vähäiseen tutkimustietoon. Niissä tapauksissa, joissa sukupuoleen perustuva vaikutin on riittävän vahvasti todennettavissa, koventamisperiaatteen käyttö voisi olla perusteltua. Hallituksen luonnos ei koventamisperustetta nyt esitettyssä muodossa tarvittavalla laajuudella ja syvyydellä perustele, eikä todentamiskeinoja ole asianmukaisesti kirjattu. Tästä syystä esitys on palautettava valmisteluun ja sen jälkeen uudelle lausuntokierrokselle.

Lausunnon perustelut

Hallituksen esityksessä taustat lain muuttamisen tarpeelle on kuvattu monesta näkökulmasta, mutta ei kattavasti. Miehet ja naiset kokevat sukupuolten välisen vastakkainasettelun ja heihin kohdistuvan vihapuheen epäeettisinä ja monesti varsin vakavina asioina. Naisten kokemuksia on lain perusteluissa nostettu kiitettävästi esille. Miesten kokemukset ovat jääneet varsin vähäiselle käsittelylle ja tämä on omiaan lisäämään vastakkainasettelua naisten ja miesten välillä. Sekä naisiin että miehiin kohdentuvaa vihapuhetta esiintyy yhteiskunnassamme valittavan paljon. Historiallisista syistä miehiin kohdentuvaa vihapuhetta ei vielä ole tutkittu ja analysoitu vastaavalla määrätietoisuudella kuin naisiin kohdistuvaa. Lain perustelut eivät siis ole tässä vaiheessa riittävän kattavat, ja lain muuttamisen vaikuttimet näyttävät kapeina yhteistä hyvää tavoiteltaessa.

Erityisen ongelmalliseksi hallituksen esityksen perustelut osoittautuvat siinä, ettei niissä riittävän yksiselitteisesti määritellä sitä, milloin kyseessä on sukupuoleen perustuva vaikutin ja milloin ei. Muun muassa tuomioistuimilla tulisi olla käytettävissään selkeät perusteet koventamisperusteen käytölle ja käyttämättä jättämiselle. Ja koska kyseisen aihealueen kysymykset koetaan kansalaisten keskuudessa

merkitsevinä, tulisi koventamisperusteiden olla riittävän selkeästi ilmaistuja myös kansalaisten näkökulmasta.

Kun sukupuoleen perustuvia vaikuttimia määritellään, on tärkeä kyetä katsomaan asiaa neutraalisti. On muun muassa ymmärrettävä, että vaikka esimerkiksi nainen kohdentaisi rikoksensa mieheen, syynä ei välttämättä ole se, että kyseessä on mies. Varsin mahdollista on, että kyseisellä naisella on esimerkiksi psyykkiseen tasapainoon tai henkilökohtaiseen vaikeiden sosiaalisten tilanteiden kohtaamiskykyyn liittyviä haasteita, jotka toimivat rikollisen teon vaikuttimina. Esimerkiksi perheväkivaltatilanteissa rikos kohdistuu pääosin puolisoon, koska tämä on se henkilö, jonka kanssa riitatilanteet useimmiten läpikäydään, ja joka ylipäätään on asemassa, jossa ongelmanratkaisukyky tyypillisimmin on koetuksella. Puoliso voi olla samaa tai eri sukupuolta, eikä väkivaltainen tapa ratkoa parisuhteen ongelmia välttämättä liity sukupuoleen. Väkivaltaa esiintyy myös samaa sukupuolta olevien lähisuhteissa.

Fyysisen väkivallan tekijöistä suurempi osa on miehiä. Tämä ei tarkoita, että miehet ovat väkivallantekijöitä. Vihapuhe tulkitaan tällä hetkellä erityisesti miesten naisiin kohdentamaksi. Tämä ei tarkoita, että miehet ovat vihapuheen tuottajia. Rikoslakiin mahdollisesti liitettävän vaikuttimen todentamista ei tule perustaa sukupuolisille yleistyksille. On kyettävä kussakin tapauksessa määrittelemään nimenomaisesti kyseisen henkilön itsenäinen sukupuoli perustuva vaikutin.

Koska väkivallan ja ylipäätään rikoksen tekijöistä suurempi osa on miehiä, voi heihin kohdistua helpommin myös välillistä väkivaltaa. Kun oletetaan, että mies on todennäköisempi väkivallan tekijä, toimenpiteet kohdentuvat helpommin häneen. Viranomaisten tulisi kiinnittää huomiota siihen, että myös miehen näkökulmaa kuultaisiin ennakoasenteetta.

Myös väkivallan kokijoista suurempi osa on miehiä. Heihin kohdentuvaa väkivaltaa ei kuitenkaan nähdä samalla tavalla yhteiskunnallisena vakavana ongelmana kuin naisiin kohdistuvaa väkivaltaa. On arvioitava, voiko tällainen toimia sukupuoliperustaisena vaikuttimena, eli kohdentuuko miehiin enemmän väkivaltaa, koska heihin kohdentaminen on vähemmän tuomittavaa. Tähän liittyen on myös hyvä pohtia, onko merkitystä rikoksen tekijän sukupuolella, kun määritellään sukupuoleen perustuvaa vaikutinta.

Helsingissä 16.9.2020

Miessakit ry

Lisätietoja

Tomi Timperi | toiminnanjohtaja | tomi.timperi@miessakit.fi | +358 50 588 1687